

Dobos Marianne

„Szent László is...”

*„Tudod, hogy Szent István
Örökségben hagyott,
Szent László király is
Minket Reád bízott.”*

– énekeljük a Boldogasszony Anyánk kezdetű, szinte második himnuszunkban. Mennyire rá tudunk csodálkozni, és ilyenkor milyen nagy hálát érzünk Nagyasszonyunk iránt, mikor rádöbbenünk keze nyomára. Mikor aranyszálakra bukkanunk szakrális nemzetállamunk történelmének szöttesében, kíváncsian szeretnénk megismerni, hogyan és miért történt az, ami történt. Ami a felületes szemlélőnek csupán sok-sok véletlennek tűnik, arról meg kell kérdeznünk, az vajon hogyan illeszkedik a Történelem Urának tervébe? Tudjuk: Isten titka, hogy csendben cselekszik, és az embereken keresztül cselekszik. Hiszen: „Amikor elérkezett az idők teljessége Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve, hogy a törvény alatt lévőket megváltsa, hogy Isten Fiaivá legyünk.” Eltelik ezer esztendő az anygali üdvözlet óta, míg II. Szilveszter pápa Gabriel arkangyal ihletésére elküldi a koronát a magyarok királyának. Ezt a koronát és országunkat bízta első szent királyunk halála napján, 1038-ban *Mária mennybevitel*e ünnepén Szűz Máriára. Az ő végakarata szerint Nagyasszonyunknak tiszteljük a Fiú édesanyját, aki azóta Magyarország Főpatronája. Az utód nélkül sírba szállt király országáról nyugodt szívvel, és egyben tudományos bizonyossággal is elmondhatjuk, hogy valóban Mária királyságaként 1301-ig, az utolsó Árpád-házi uralkodó haláláig annyi kanonizált szentet és boldogot adott a világnak ez alatt az első három évszázad alatt, mint egyetlen más állam sem, és a magyar szentek sora nem szakad meg. Jelenünkig, minden nemzedékben éltek, és közöttünk is élnek, ma is élnek szentek – mert a magyar karakter igen erős –, akik a hit és az ima erejére támaszkodnak. A hit és a szeretet ereje, a hit és az ima ereje pedig az az erő, amely verhetetlen. Jób helyzete reménytelen, megfogalmazásában az ember helyzete is reménytelen: „Az asszony szülte az ember betelik sok nyomorúsággal.” De a megváltás által az Asszony szülte, az ember betelik sok szeretettel. Isten Fia megosztja a szenvedést övéivel, hogy az elbitangolt, elesett emberiséget visszavezesse a Mennyei Atyához, hiszen a mi hazánk a mennyben van. Így az ember nem rövid ideig él teljes nyomorúsággal, hanem az örök élet várományosa, tehát nem lehet reménytelen.

„Ha egy nemzetnek vannak olyan alapjai, amelyek az ország előrehaladását és nagyságát a múltban előmozdították, ezeket nem szabad nélkülözni a jövő építésében sem” – így figyelmeztetett Mindszenty József bíboros, akkor, amikor a hazának és neki is meglett volna az oka a reménytelenségre. Erőforrássá alakítani a múltat, a szentek közbenjárását kérni és példájukat követni. Mi más lehetne a célja a Szent László-emlékévnek is, amikor felidézzük a hit bajnoká-

nak, a királynak életét, uralkodását, visszatekintünk a trónra lépése óta eltelt 940, és a szentté avatásától elmúlt 825 évre.

Talán nemcsak számomra érdekes a történet, amit Ván Zsuzsa néni, a legfiatalabb magyar női szerzetesrend alapítója beszélt el nekem. A nyolcvanas évek közepén ismertem meg. Dr. Németh Ilona, az Aga utcai nevelőotthon igazgatónője vitt el hozzá. A szétszóratás után is megszákítás nélkül titokban működtek. A „Jézus néz rám a két szemedből...” évek voltak ezek, amikor a másik tekintetéből olvastuk ki, hogy mi az, amiről őszintén beszélhetünk egymással. Időbe telt természetesen, amíg Ica is elárulta nekem a titkát, amely ha kitudódott volna, akkor az állásába kerül. Apáca volt. Nem egyszerűen igazgatója az otthonnak, de az ott élő százhatvan állami gondozott gyermeknek anyja helyett anyja. Bizony nem kockáztathatta, hogy esetleges elbocsátásával árván maradjanak.

Szent János evangéliumában olvassuk: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak benneteket, hogy menjetek, teremjetekek gyümölcsöt, maradandó gyümölcsöt. Akkor mindent megad nektek az Atya, amit a nevemben kértek tőle. Ezt a parancsot adom nektek: szeressétekek egymást.”

A kiválasztott „megszólítása” azután, mint ahogyan az apostolok meghívásáról hírt adnak az Evangéliumok, más-más módon történik. A szentek életrajzaiban többnyire leírásra került, hogyan, de az eltelt 2000 év küldetéses emberei közül is sokan beszámoltak arról, hogyan kapták a hivatást.

– Minden kornak megvannak a maga apácái – hangsúlyozza Zsuzsa néni. – A második világháború előtt ugyanis azok a világi és egyházi személyek, akik nem vonták le a tanulságot az első világháborúból, és nem érezték, hogy csupán vékony hamuréteg fedi a parazsat, amely a talpuk alatt izzik, el sem tudták képzelni, hogy az a kényelmes katolikus élet, mely az elmúlt századokat jellemezte, többé nem jön vissza. Érthető, hogy sokan nem tudtak hová tenni bennünket, hiszen akkoriban még mi sem láttuk világosan, mit is akar velünk a jó Isten. Már a megalakulásunk sem a szokásos volt. Bár jámbor lelkiatya, aki köré általában csoportosulni szoktak, hogy elgondolásait megvalósítsák, a mi esetünkben is adott volt kezdetben egy jezsuita atya személyében. Azután a végtelen isteni bölcsesség ezt a nagyon tevékeny atyát félretette, hogy a társaság alapítását, irányító eszményeinek kidolgozását egyedül a Szűz Anya érdemének tudhassuk. Utóda, P. Zsíros Ferenc jezsuita ugyanis mindig a háttérben akart maradni.

– Nem vezetett bennünket az új utakon, elgondolásait sem akarta kiviteleztetni velünk, csak vigyázott ránk, és örködött afelett, hogy az isteni akarat valósuljon meg. Talán egy, az út szélére telepített kis palántához hasonlíthatnám a mi Mária Társaságunkat, mely a legkisebb mind között. A húszas években, azt hiszem, legrosszabb álmunkban sem hittük volna, mi történik a háborúban, s majd az egyház életében napjainkig. Mi azonban már akkor a rejtett életre készülődtünk. Nem terveztünk fátlyat, vagy egyéb habitust. Istenben boldogult Prohászka Ottokár püspök úr ezt írta egyszer nekem: „Mutassa meg az életben, hogy Krisztus Urunk a földön járt. Legyen a tanúja!” Az emberek között elvegyülve akartuk a magunk rejtett, de tevékeny életét élni. „Mindenkinek minde-ne” lenni, ahogy Szent Pál apostol írta.

A hívő református fiatal lány életébe Szent László király közvetítésével érkezett a meghívás. Győrben a Nagyboldogasszony-székesegyházban jártak egye-

temi társnőivel. Tisztelegtek nemzeti ereklyénk előtt. Reveláció. 1762-ben a győriek a földrengéskor Szent László segítségét kérték imáikban, mentse meg városukat. A nagy földrengés, a világháború befejeződött. Vesztesei voltunk. Húszmilliós közép nemzetből hét-nyolcmillió kis nemzeté lettünk. Reménytelenség?! Nem. A fiatalok lelkesedése, a fiatalok tenni kell reménye. Sokszor átgondolta, míg áttért a katolikus hitre. Példaképe lett Szűz Mária. Szemlélődő és tevékeny életét akarta, akarták társnőivel követni. 1926-ban az egyetemi és főiskolai hallgatók Mária-kongregációjából jött létre a Szűz Mária Társaság. A jóváhagyást 1948-ban kapta meg. Ekkor tette le örökfogadalmát Mindszenty József kezébe Ván Zsuzsanna Mária, és a bíboros megbízást adott neki a társaság vezetésére. Alig hiszem, hogy azt mondhatnánk, visszalapozva a történelem lapjait, hogy a legnehezebb csak ezután jött. De nem a mi dolgunk, hogy megítéljük, mikor milyen súllyal, mennyi bánattal és mennyi örömmel vitték a keresztet, az „aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét” keresztet.

Emlékezésének egy részletét idézem: „1944. október vége felé Vörösmarty utcai házunkban éltük szerzetesi életünket. Igyekeztünk elzárkózni a külvilágtól, mert akkoriban hallani sem akartunk arról, ami odakint történt. Az egyik ebéd alatt az utcára nyíló ablakunkon rendkívül mély csend szivárgott be. Az ablakhoz léptem. Láttam, hogy a szemben levő, környező lakásokban is mindenki az ablakoknál áll s az utcát figyeli; az Andrassy út felé néz. Borzasztó látvány tárult szemünk elé. A Vörösmarty utcai, sarki kávéház előtt egy hullaszállító kocsi állt. Nyitott hátsó ajtajához létra volt támasztva. Rendőrök lökték, tuszkolták be az embereket, még akkor is, mikor az már annyira zsúfolt volt, hogy az ajtaját sem lehetett becsukni. Igen. A zsidókat szedték össze. Egy falat sem ment le a torkomon ezután. A szomszédban, a környék s talán az ország összes templomában emberek imádkoztak: – Védj meg bennünket, Istenünk, a bombatámadásoktól, óvd családjainkat, távol harcoló katonáinkat. Az utcán, a szemünk láttára az zajlik, amit az imént láttam, s mi imádkozni megyünk. Egy pillanatra szégyelltem, hogy ember vagyok, szégyelltem, hogy ezek után le merek borulni imádságra. Amikor kicsit lecsendesedett bennem ez a borzalmas iszony, elhatároztam, hogy mi is beállunk a mentők közé. Azon fogunk iparkodni szerény erőnkkel, hogy csökkentsük zsidó testvéreink megpróbáltatásait. Elsőként egy barátnőmön akartam segíteni, aki éppen nálunk volt. Kérleltem, maradjon velünk. Pest környékén lakott, s azt mondta, haza kell mennie föltétlenül, hogy megetesse a nyulakat. Semmivel sem tudtuk marasztalni. Soha többé nem láttuk viszont. Akkoriban ott feküdtek a sárga csillagos halottak a járda szélén. Aki kiment az utcára, nem biztos, hogy még egyszer hazakerült.

Miután fiúotthonunk volt, s a gyerekeket szülei a háború miatt maguk mellett akarták inkább tudni, elhatároztuk, hogy a svéd »védett« fiúkból kérünk helyettük. Hamar összegyűlt vagy 25-30 legénykénk, négytől tizenkét éves korig. Aki ismert bennünket, személyesen is megkeresett. Régi barátunk, vidéki orvos ránk bízta kisfiát. Karácsonyestére a nagy tanulószobában feldíszítettük a fát. Ajándékok is kerültek alá mindenki számára. Éppen énekelni kezdtük a *Mennyből az angyalt*, amikor a csengőnk harsányan felberregett. Aggódva néztünk egymásra. Ilona testvér ajtót nyitott. Nagy örömeinkre csak az egyik fiúnk édesapja volt. Fát hozott nekünk. Egyébként az SS-ek között bújt meg.

A legbiztosabb helynek magát az oroszlán barlangját találta. Igazi mennyből az angyal volt, hiszen ezzel biztosított lett egy időre, hogy nem fogunk fájni.

A hírhedt Andrassy út 60. mintegy »falszomszédjaként«, is tudtuk, hogy Isten kezében vagyunk. Azért megtettük a tőlünk telhető óvintézkedéseket is. A sárga élelmiszerjegyeket soha nem váltottuk ki. Nappal nem engedjük a gyerekeket az udvarra, hiszen jól be lehetett látni hozzánk. Nem volt kellemes szomszédság, az biztos. Nővértársaink egyre gyakrabban kéredeztek el azokból a szobákból, melyek a közös falon voltak. Áthallatszott a megkínzóttak jajgatása, nyöszörgése. Egyszer egy szenvedő felkiáltott: – Credo in unum Deum! Egy másik pedig valamiként megszökött, átmászott a kerítésen, és rajtunk keresztül menekült. Mikor ezt nekem testvérünk, aki látta, elmondta, kértem, felejtse el. De már jöttek, és nálunk is házkutatást tartva keresték. Szerencsére, tudunkkal, sehol nem találták meg, hogy visszavihessék. Karácsonyeste végleg leköltöztünk a pincébe, ahol hat hétig éltünk. Kezdetben a mosókonyha s az asztalosműhely, a pince két, fallal elválasztott helyisége, két külön »szobánk« volt. Az egyikben a gyerekek és néhányuk édesanyja, a másikban mi, a nővérek aludtunk. Azután egy nagyobb detonáció összenyitotta »hálótermeinket«. A nagyobb biztonság kedvéért, meg akartuk tartani a régi intézet pontos mását életmódunkban. Kezdetben csak a gyermekeket rejtettük. Igen ám, de egy napon becsöngetett egyik kis védencünk édesanyja. A férjét elvitték munkaszolgálatra, senkije sincs a kisfián kívül. Természetesen vele szeretne maradni, kérte, rejtjük el őt is. Próbáltam neki magyarázni, hogy ezzel valamennyi gyermekünkre fokozott veszélyt hoznánk, s így még kevésbé lenne biztonságban az övé. Semmiképpen nem akarta elfogadni indokaimat. Megfordultam, s indultam a portáról felfelé a lépcsőn. A lábaim egyszer csak ólomnehezek lettek, s mintha egy belső hang megpirongatott volna: Miért akarsz elhúzni? Kilép az utcára, bármi baj érheti... Sarkon fordultam. A lábam is megoldódott. Pillanatok alatt ismét ott álltam az asszonyka mellett. Szegény, ő csak állt s bámult a semmibe mereven.

Szinte hinni sem akarta, hogy maradhat. Hamarosan 18-ra szaporodott az asszonyok száma is. Egyik nap Omerovics jezsuita atya arra kért, fogadjunk be egy 18 éves zsidó fiút, aki Jugoszláviából, Karlovacból szökött. Hamarosan megérkezett az édesanyja és a nagynénje is. Férjük elesett. Olyan jól érezték magukat nálunk, hogy még két vagy két és fél évig maradtak. Ezt a fiatalembert azonban később, mert korban igencsak kilógott a sorból, el kellett vinni egy másik otthonba. Szaléziékhöz került, ha jól emlékszem. Nyugodtak voltunk sorsa felől, mígnem az egyik napon átlőtt karral jelent meg. Elmondta, rajtaütésszerűen törtek rájuk a nyilasok. Kivezették őket a Duna-partra. Sortűz. Ő átlőtt karjával szerencsésen kiúszott a Margitszigetre, és hozzánk menekült.”

Ötven gyermek és húsz felnőtt életét mentették meg. Ezért részesítették 1991-ben a Világ Igaza kitüntetésben.

Ebben a Vörösmarty utca 34/a házban volt a Collegium Josephinum. Az itt lakók közül az évek során harminckét papot szenteltek. A lakók egyike volt a nemzetközi ismertségű festőművész, Prokop Péter is. *Önéletrajzi emlékek, mozaikok 2003* c. írásában megemlékezik az itt töltött időről is. A háború után, amint nevezi, „irgalom-lakást” jelentett neki a „patkány-lyukas szoba”, melyet egy zeneakadémiai hallgatóval osztott meg. Ő a misézésért, szobatársa

a kántorkodásért, a hattól tizennégy éves korú gyermekek megénekeltetéséért lakhatott ott. Éjjel a gyerekekre vigyázott: „Néha sírósan jöttek hozzám: hal-lom-e? A szomszéd háztömb pincéjéből jajgatás sikoltozott az éjfél csöndjébe. Akkor még az egész nagy Andrassy út 60. tömbjéhez tartoztunk, amit később az új rezsim velünk is bővített. Egyszer a Confiteor hallatszott ki a jajongásból. Megdöbbsentem: talán értem is imádkozott, ki művészkedésemmel saját tet-szelgésemnek élek.”

A lelkiismeret-furdalás idővel elmúlt. Az örök haza szószékéről szól hozzánk Prokop Péter versbe szedett merengése. Pontosan, szépen, szívbe markolóan. Hisszük, hogy mindig lesznek olyanok, akiket, ha csak két percre is megállnak egy-egy képe előtt, megérintenek a prokopi vizuális világ argumentumai.

Fra Angelico kriptája előtt

Hirdetni küldetett hangos szóval Isten híreit,
 Ám szószékét színre, ecsetre pazarolta a renegát barát,
 Míg kolostorfalakra, hűvös ebédlőkben
 Hallgatag kézzel szótlán szenteket írt föl,
 Hogy néma szájukba rögzítse mondanivalóját.
 Négy századja – kik harsogva szóltak – társai
 Elporladt nyelvükkel hangtalan alszanak,
 De a pirosak, kékek, violák
 Hallhatatlan zenélnek égi muzsikát.
 Ki csak nézni tér be, változva távozik
 Lám, mert csak festett szótlánul az angyali barát
 Ki tudja, színeivel még meddig prédikál.

És zárjuk a kört ünnepi alkalmunkkal. Prokop Péter képeit első alkalommal Rómában üdvözölhettem a Szent István Házban. Képei világában éltette az örök városban a szent magyar királyokat, közöttük éppen Szent László királyt is.

A szent király sugárzása napjainkban is élő hagyomány, embert világosító és erősítő erő. Viharok idején, mint volt mindig is, a magyar századokban.